

ПЕРЕДМОВА

«Кишеньковий мандруарій» — таку назву в ХХІІ столітті отримає пристрій, який зберігає всю необхідну інформацію для міжзоряного мандрівника: розклад транспорту, видатні пам'ятки, місця й місцини, відомості про флору й фауну, коротенький розмовник і багато іншого. Але оскільки його винахідник ще не народився, умовимося називати «Кишеньковим мандруарієм» збірку фантастичних оповідань.

Збірка, яку ви тримаєте в руках, має підзаголовок «Подорожі фантастичним транспортом», і такий вибір не випадковий. Саме завдяки транспорту ми стаємо ближчі одне до одного, і не лише тому, що настала доба пік. Транспорт скорочує відстані між людьми. Шлях, який колись забирав тижні, тепер можна подолати за лічені години і навіть побачити дива світу або обійняти кохану людину. Колись стануть реальними стрибки у просторі й часі, вільні польоти в космосі й між світами, проте це — реальність для героїв книжки.

Разом з тим дорога — час для дивних історій, й такі історії — веселі, іронічні, іноді саркастичні й часом трохи філософські — склали цю книжку. Переважна більшість оповідань написана спеціально для збірки і раніше не виходила друком. «Кишеньковий мандруарій» познайомить не лише з незвичайними втіленнями інженерної

та магічної транспортної думки. Певним чином це ще й путівник сучасними українськими письменниками, які своїм доробком утверджують жанри наукової фантастики і фентезі в нашій країні.

Збірка укладена літературним об'єднанням «Зоряна фортеця», яке вже понад десять років займається підтримкою жанру малої фантастичної прози та промоцією фантастичної літератури в Україні.

Деякі автори, чиї твори увійшли до «Кишенькового мандруарію», лише починають свій великий шлях, проте вже чимало років присвятили написанню саме фантастичних оповідань і через те були запрошені до збірки її укладачами. Деякі прізвища вже відомі читачам: ці автори встигли випустити декілька книжок, романів і збірок оповідань, отримати українські й міжнародні нагороди й дати нове дихання цілим літературним напрямкам фантастики і не тільки. Про кожного автора у координаторів об'єднання знайдеться чимало теплих слів, проте нехай за них говорять самі оповідання.

Міцно тримайте «Кишеньковий мандруарій», обирайте свій фантастичний транспорт — і в добру путь!

Олег Сілін і Альона Савінова

ОЛЕКСАНДРА УСМАНОВА

ДОЩОВЕ ЛІТО

Дощ перішив цілісіньке літо, не вгавав ні на мить, тому заходів безпеки дотримувалися, як ніколи. Жодна душа не могла прослизнути назовні, проте живим душам на це було начхати: між авралами селище занурювалося в напівсонне жебоніння. Дорослі вбивали час, потроху цмулячи пиво, розважали себе порожніми балачками та грою в карти, а коли заступала зміна, навідували коріння дерев, що росли над головами. Дітлашня, якої назбирається чи десяток з усього селища, звично нудилася на смітнику, стуляючи до купи залізяччя, патякаючи про новеньких роботів, що народяться саме тут і принесуть купу грошей, або, мавпуючи старших, грала в карти та смерділа саморобними цигарками.

Цього літа Старий Патякало як ніколи розли-
вався солов'єм, згодовував усім охочим, та й нео-
хочим теж, оповідку за оповідкою зі свого життя,
сповненого пригод і халеп. Від нього відмахували-
ся, підносили чарчину, аби тільки заткнути фон-
тан балачок, іноді злегка трусили за плечі. Силь-
но трусити боялися, щоб не витрусити душу, що
невідомо як трималася у старечому тілі. Всі давно
забули, як його колись звали й ким він був, а назива-
вали тільки на прізвисько — Старий Патякало.

Цього літа старигань нарешті знайшов вдячні
вуха. Син одного з новеньких робітників був зо-
всім дрібний — у свої тринадцять зовні здавався
десятирічним, надто серйозним і надто розумним.
Оповідки старого стали для нього перепусткою
в яскравий, сповнений веселощів і безтурботнос-
ті світ. Там ганяли босоніж по густому шпоришу,
занурюючи пальці ніг у м'яку пилюку, зустрічали
світанки з бамбуковою вудкою на річці, танцю-
вали біля вогнища, вдихали пахощі землі після
дощу, або яблук, або снігу й печива. Мала Миша
ніколи не просив оповідок про армію чи інші по-
ходеньки Старого Патякала, лише про дитинство
у маленькому містечку на краю світу.

— Та нащо тобі таке? — якось запитав старий.

— Хочу знати.

— А ще чого хочеш?

— Забратися звідси,— зітхнув малий.— Та це неможливо.

Патякало зазирнув малому в очі й серйозно сказав:

— І куди ти хочеш забратися?

— Та хоч куди-небудь,— процідив хлопець і зціпив зуби.

— То чого байдикуєш? Що ти вже зробив, щоб забратися звідси? Скиглії ніколи нічого не отримують.

Малий зірвався на рівні, як від ляпасу, і помчав геть, а Старий Патякало втомлено посміхнувся.

Це була перша далека мандрівка Сашка, та замість радості відкриттів вона принесла лише розчарування. Вартовий, який перевіряв документи батька, здивовано вигукнув:

— То ти не сам, а з причепом? — і глянув на хлопця.— Просто якась миша мала.

Хлопчик спалахнув, та батькова рука лягла на плече, а його спокійний голос чітко відказав:

— Це мій син, і його ім'я...

— Начхати,— пхикнув вартовий.— Він — миша, а ти — дурень, що цю мишу сюди притягнув. Наступний!

Отак в одну мить у хлопця забрали ім'я та людську подобу. Він став причепом і мишею. Це було гідко і принизливо. Та найбільш образливим стало те, що відтепер усі дійсно називали його тільки Мишею або Малою Мишею.

За кілька днів він познайомився зі Старим Патякалом і пропав, зачарований неспішним плином розповідей. І ось тепер, коли він майже вирішив, що цей дивний старигань може бути другом, Патякало завдав страшного удару по самолюбству й гордості. Хлопець тікав, щоб старий не бачив сліз образи, що виступили на очах, щоб дати вихід злості, щоб упіймати за хвоста спогад... Він мчав, він мчав, він мчав, аж доки не домчав до смітника. Зупинився. Кинув погляд на купи понівеченого залізаччя і застиг. Він стояв, усотуючи в себе довколишні кучугури, а тоді рушив до серця звалища. І цього разу інші діти його не насмілилися зачепити.

Полум'яний погляд, розпашіле обличчя, розхристаний одяг, роздерта на грудях сорочка, ніби хлопцю бракувало повітря, непохитна впевненість у власних силах. Він більше не був мишею, він став горою — кремезною, надійною, непорушною. І невизнані королі смітника відступили перед цією нелюдською непохитністю.

Невеличка кімнатка хлопця стала крихітною через купу мотлоху, що він натягав зі смітника. Жмути дротів обплели кімнату химерним павутинням. Миша заповзято щось майстрував, грюкав, паяв, перероблював, іноді стиха лаявся, іноді жбурляв об стіну якоюсь залізякою. Батько, час до часу зазираючи до сина, тільки головою хитав. Та лізти з запитаннями чи допомогою не поспішав. Він знав цей упертий, зосереджений вираз обличчя, знав цей шалений блиск очей. Хлопець творив, як бувало вже не раз, та батько не міг пригадати, коли малий був настільки зосередженим.

Миша, застигнувши стовпом на нескінченні три хвилини посеред звалища, чітко згадав, як до його рук потрапили старі підручники з фізики. Як поволі одна думка засіла у голові, як перед очима попливли схеми чудесного пристрою, і його охопив винахідницький шал. Хлопець не знав назви тому, що робив, та очима уяви він бачив, як невидимі струни прорізають простір, як мчать по тих струнах елементарні частинки, долаючи відстань за частки секунди. Він бачив, як ступатиме по далеких світах — так само, як зараз ходить на пікнік.

Тоді мрії хлопця були, як пригодницький фільм, у якому він сам та інші підкорювачі Всесвіту простували Галактикою за допомогою маленької машинки, що висіла на поясі в кожного. Вона переносила їх на неznані планети, де за кожним кущем ховалася небезпека. Та у приладі є «аварійне повернення», щоб у разі загрози дослідник миттєво повертався на базу.

Далекі мандрівки й подорожі на край світу стануть близькими, як ніколи, варто натиснути кнопку та задати координати. Зникнуть здоровезні вантажні ракети, залишаться тільки легенькі розвідники, пілотовані роботами, та красиві катери для космічних прогулянок...

Він майстрував майже півроку, і — хом'як розчинився у нетрях приладу, щоб з'явитися в кухні. Крізь материн вереск ніхто не почув: «Пробачте, наплутав координати», — а тоді всі довго сиділи у темряві, поки лагодили електрику, а хлопець зітхав й божився, що «самостійно більше ніколи...»

Шафоподібна конструкція, оповита дротами, стирчала в кімнаті ще кілька тижнів, а він, сперечаючись із самим собою, почав змінювати її.

— Таку велику штуку неможливо брати з собою, вона жере тонну енергії, вона... одоробло!

Він зробив пристрій розміром з маленький стос книжок, але повторні випробування провалилися. Хлопець навіть захлипав, еге ж, малий був, а тоді розібрав геть усе чисто.

Тепер Мала Миша знав, що майстрував в одинадцять років — телепортер. Крок за кроком згадав свої дії і загарчав від розчарування: він просто наплутав при підключенні живлення, бо був надто малий, надто втомлений, надто розчарований і навіть не глянув, як завше, де міг помилитися.

Літо добігало кінця, а Миша працював, як навчений. Цього разу хлопець не відчував радісного піднесення, тільки вперту, похмуру рішучість і впевненість у власних силах. На пам'ять він ніколи не скаржився, тож досить швидко відновив схеми та пригадав послідовність дій. І тепер достеменно знав, як правильно скласти телепортер, бачив, як це зробити, але, бува, замість необхідних деталей пальці хапали порожнечу, і тоді доводилося мізкувати, як обійти цю халепу. Він більше не мріяв про розвідницькі пригоди на далеких планетах, Миша прагнув забратися звідси у рідну домівку, побачити матір, похизуватися перед

приятелями... і довести Старому Патякалу, що він не скиглій, що він може...

У голові часто паморочилося, бо зазвичай він забував і про сніданок, і про вечерю. Але попри памороки, Миша ще жодного разу не мислив так ясно, так чітко. Він знав наперед, що з чим стуляти, як підключати,— і зненацька зайшов у глухий кут. Хлопець три дні не торкався телепортера і навіть порадився з батьком, «на пальцях» пояснивши, чого саме бракує, та той лишень руками розвів:

— Тут такого не знайдеш, можна тільки замовити, але...

— Так, але йти воно буде стільки, що ми встигнемо повернутися.

Хлопець зітхнув, натягнув кашкета, заховав руки в кишені, вийшов з житлового блоку й почурикав селищем. Мимохіть зайшов у технічний коридор і зупинився, наскочивши на здоровезний корінь. Мала Миша підняв очі, довго-довго роздивлявся гладенький, перекручений, товстелезний корінь, по якому стікали краплини дощу, і раптом ніби прокинувся. Витяг з кишені маленьку викрутку, поштрикав корінь, розтер між пальцями скабки, понюхав і голосно розсміявся. Вже за півгодини хлопець знову стояв перед коренем і обережно зішкрібав у прозорий слоїк стружку «залізного» дерева, а в інший збирав

краплини оливи, що в цьому світі падала з неба химерним дощем.

— Що це? — байдужки спитав старий, коли Мала Миша поставив перед ним коробку.

Очі хлопця світилися тріумфом.

— Телепортер... Сам зробив. Варто лише увімкнути, внести координати,— і я буду вдома або де сам схочу!

Цього разу він перевершив самого себе. Прилад став ще менший, ще кращий. Миша зробив так, щоб телепортер теж переміщувався разом з господарем, щоб не лишався «на базі». Це відкривало безграничні можливості й майже втілювало всі його дитячі мрії.

— Не будеш,— зітхнув старий.— Ти, звісно, молодець, що змайстрував таку штуkenцію, але вона не працює.

Мала Миша сполотнів, примружив очі та зло процідив:

— Ти, Старий Патякало, тільки й можеш, що балачки розводити! А я — я зробив!

— Я старий, це правда, й останнім часом дійсно багато балакаю, та ще нікому ніколи не брехав. Чому я маю починати сьогодні?

— Не вірю жодному слову,— вперто замотав головою хлопчик,— бо жодне твоє слово не можна перевірити!

— А як тобі таке,— старий лагідно посміхнувся.— Ми з твоїм батьком давні знайомі.

За вечерею хлопець довго крутив виделку між пальцями, зиркаючи то на батька, то на коробку з приладом, а тоді наважився:

— Тату, а ти справді знав... ну... Старого Пяткала?

— Так,— відгукнувся батько.— Колись дуже давно, коли я був ще підлітком, він оселився неподалік. Казав, що хоче трохи перепочити, що в нього була бурхлива молодість, та перед не менш бурхливою старістю треба зробити маленьку перерву. Ми...

Старший чоловік завагався, роздумуючи, що і як розказати. Старий став йому добрим другом, він завжди був поряд, завжди підтримував у скруті, завжди був... Ото ж бо й воно — був. Одного разу, замість старого друга, на нього чекала записка, нашкрябана на зім'ятому папірці.

Вирушаю у нову пригоду.

Як будеш готовий, прилітай!

— І все? — перепитав син, і батько зрозумів, що думав уголос.

— І все.

— Не написав, куди відлетів абощо?

— Нічогісінько.

— Але як ви врешті-решт зустрілися?

— Випадково,— зітхнув батько і скуйовдив жорстке волосся сина.

— Тату, а як його звали? — запитав хлопчик, уже здогадуючись.

— Так само, як тебе, Мала Мишо, так само.

І чи не вперше в житті хлопчик пошкодував, що не може захряснути по собі двері, аби хоч трохи стишити біль.

— Я говорив з батьком,— тихо, але впевнено сказав хлопець. Прилад стояв на столі у хижці Старого Патякала.— Але я певен, що все зробив правильно. Тому просто зараз я вирушаю додому... і привезу нам морозива!

Старий Патякало дивився, як хлопець торкнувся телепортера,— і зник. Зовсім, немов би його ніколи не існувало. А прилад залишився на столі.